

Maakuntien viitearkkitehtuurin sanasto

Päiväys
Versio

18.1.2018

Termi	Selite	Lähde
Alueiden kehittäminen	<p>Alueiden kehittäminen on ministeriöiden, maakuntien, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa maan eri alueiden kehittämiseksi.</p> <p>Alueiden kehittämisen tavoitteena on:</p> <ol style="list-style-type: none">1) vahvistaa alueiden uudistumista, tasapainoista kehittymistä, kilpailukykyä sekä talouden kasvua kaikilla alueilla;2) vahvistaa ja monipuolistaa kestäväällä tavalla alueiden elinvoimaa ja kasvua tukevaa elinkeinorakennetta sekä edistää taloudellista tasapainoa;3) edistää kestäväää työllisyyttä sekä väestön hyvinvointia, osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta sekä maahanmuuttajien kotoutumista;4) vähentää alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja ja kannustaa käytettävissä olevien voimavarojen täysimääräiseen käyttöön kestäväällä tavalla;5) parantaa alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista sekä edistää niiden kulttuuria; ja6) parantaa elinympäristön laatua, kestäväää alue- ja yhdyskuntarakennetta ja saavutettavuutta. <p>Vastuu alueiden kehittämisestä on maakunnilla alueillaan ja kunnilla niiden alueilla. Valtio vastaa valtakunnallisesta alueiden kehittämisestä.</p>	HE 15/2017, 2 luku, 4§ ja alku §5:stä
Asiakas	<p>Asiakas on olemassa oleva tai potentiaalinen maakunnan toiminnasta hyödyn saaja.</p> <p>Asiakas voi olla sekä ulkoinen että sisäinen asiakas.</p> <p>Maakunnan ulkoisia asiakkaita (joko yksilö, yritys, yhteisö tai viranomainen) ovat palveluiden käyttäjät.</p> <p>Sisäisiä asiakkaita ovat maakuntaorganisaation toimijat toisilleen.</p> <p>Maakunnan asukkaiden ja maakunnassa toimivien toimijoiden lisäksi myös maakunnan ulkopuoliset toimijat voivat olla maakunnan asiakkaita (esim. vierailijat ja matkailijat).</p> <p>Asiakas voi toimia useassa asiakasroolissa saman aikaisesti.</p>	Kuntien johtamisen viitearkkitehtuuri, maakuntien viitearkkitehtuurityö
Elinvoima	<p>Kulloinkin tarkasteltavan alueen yleistä aktiivisuutta, yritysten kilpailukykyisyyttä sekä ihmisiin, yrityksiin ja muihin yhteistöihin kohdistuvaa vetovoimaisuutta koskeva käsite, joka usein liitetään elinkeino- ja työllisyyspolitiikkaan, alueellisen kehittämiseen, maakuntahallintoon, sekä maaseutupolitiikkaan.</p>	

<p>Ekosysteemi</p>	<p>A) Ekosysteemillä tarkoitetaan joustavaa kokonaisuutta, jossa yhteisöt, ihmiset, palvelut ja teknologiat kytkeytyvät luontevan asiakastarpeen kautta yhteen hyödyntäen kaikkia ekosysteemiin kuuluvia toimijoita. Toiminnan ja liiketoiminnan ekosysteemit usein kiihdyttävät innovaatioita ja parantavat palveluita asiakaskeskeisesti.</p> <p>B)</p> <p>* Liiketoimintaekosysteemi voidaan ymmärtää liiketoimintaverkostoksi, jonka toimijat tekevät yhteistyötä luodakseen toisiaan täydentävien kyvykkyyksien ja voimavarojen ja yritysten järjestelmän tuotteen tai palvelun asiakaarvon kasvattamiseksi (Moore, 1993).</p> <p>* Tietoekosysteemi on toimijoiden osalta maantieteellisesti klusteroitunut uuden tiedon tuottajien ja sitä hyödyntävien yritysten ja muiden toimijoiden keskittymä, jonka avaintoimijoita ovat yliopistot ja julkiset tutkimusorganisaatiot (Clarysse ym. 2014).</p> <p>Alueellinen innovaatioekosysteemi on edellisiä käsitteitä hieman laajempi ja pitää sisällään sekä alueella toimivat liiketoimintaekosysteemit että tietoekosysteemit.</p>	<p>A) JHKA Ekosysteemimalli 0.91, 26.4.2017</p> <p>B) Tekes, ekosysteemit - policy brief 8/2014</p>
<p>JHKA</p>	<p>Julkisen hallinnon yhteinen kokonaisarkkitehtuuri (JHKA) on kokonaisuus, joka määrittelee ylätason kuvaukset, linjaukset sekä arkkitehtuuri- ja toimintaperiaatteet. Se ohjaa toimialojen, viranomaisten ja kohdealueiden kokonaisarkkitehtuuria.</p> <p>JHKA-työryhmä: Tietohallintolaissa (634/2011) valtiovarainministeriön tehtävänä on julkisen hallinnon viranomaisten tietohallinnon yleinen ohjaus. Ministeriön tulee erityisesti huolehtia yhteisen kokonaisarkkitehtuurin suunnittelusta ja kuvaamisesta, sen edellyttämien yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laatimisesta ja ylläpidosta sekä yhteisten palvelujen ja muiden yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden ohjauksesta. Valtiovarainministeriö toteuttaa yleisen ohjauksen velvollisuuttaan JHKA-työryhmän avulla osana Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukuntaa (JUHTA).</p>	<p>JHKA-työryhmän asettamispäätös 23.6.2016 / VM</p>
<p>Kyvykkyys</p>	<p>Kyky toimia tarkoituksenmukaisella tavalla tietyllä osa-alueella ja hyödyntää osaamistaan sekä resurssejaan, jotta tavoitteet saavutetaan.</p> <p>Organisaation kyvykkyyksien toteuttamiseen tarvitaan yleensä yhdistelmiä seuraavista kolmesta osakokonaisuudesta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toimintamallit ja prosessit, 2) henkilöstö ja osaaminen sekä 3) tiedot ja järjestelmät. 	<p>JHS179 v2</p>
<p>Maakunta</p>	<p>Julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto. Uudet maakunnat ovat alueeltaan nykyisiä maakuntia vastaavia eräin yksittäisiä kuntia koskevin poikkeuksin. Maakuntien ylin päättävä toimielin on vaaleilla valittava maakuntavaltuusto. Maakunnat hoitavat niille laissa säädettäviä tehtäviä. Keskeisiä tehtäviä ovat sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi. Lisäksi erikseen eräät aiemmin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen ja aluehallintovirastojen sekä maakuntien liittojen ja ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirretään maakuntien vastuulle.</p>	<p>HE 15/2017, maakuntia koskevat esitysaineistot</p>

Maakuntakonserni	<p>Maakunta ja sen yhteisöt, joissa maakunnalla on määräysvalta. Maakunnalla katsotaan olevan määräysvalta toisessa yhteisössä, kun sillä on</p> <p>1) enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänen enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; tai</p> <p>2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänten enemmistö.</p> <p>Maakuntakonserniin kuuluvat myös yhteisöt, joissa maakunnan tytäryhteisöt käyttävät määräysvaltaa.</p>	HE 15/2017
Palvelu	<p>Organisoidun toiminnan tuloksena syntyvä aineeton hyödyke tarpeiden tyydyttämiseksi. Palvelu voi olla toiminnallista tai teknistä palvelua. Palvelua voidaan tarjota joko organisaation sisälle tai sen ulkopuolelle.</p> <p>Aineellinen palvelu on käyttäjälle hyödyllinen tapahtuma, jossa hyödyn tuottava fyysinen kohde ei siirry käyttäjän omistukseen, mutta sen tuottama hyöty tulee käyttäjälle (esimerkiksi junakyyti, leasing-auto tai asfalttitiien käyttö).</p> <p>Arkkitehtuurimenetelmä JHS179 sisältää kolmenlaisia palveluita:</p> <p>1) Toiminnan palvelut: Organisaation substanssitoiminnan keskeisimmät ylätasoon palvelut.</p> <p>2) Tietojärjestelmäpalvelut: Varsinaista substanssitoimintaa tukevat järjestelmillä toteutettavat palvelut, esimerkiksi taloushallinnon järjestelmäpalvelut, käyttäjähallintapalvelut, ja integraatiopalvelut.</p> <p>3) Teknologiapalvelut: Laiteteknologian ja muun tekniikan tarvitsemat palvelut, kuten esimerkiksi laitetilapalvelut, laitteiden kapasiteettipalvelut, tietoliikennepalvelut, telepalvelut, nimipalvelut.</p> <p>Maakunnan toiminnan palvelut voidaan jakaa</p> <p>* järjestettäviin palveluihin sekä niiden puitteissa</p> <ul style="list-style-type: none"> - itse tuotettaviin ja - ulkopuolelta ostettaviin palveluihin, sekä lisäksi <p>* tukipalveluihin, joita tarvitaan palveluiden järjestämisen tueksi sekä maakunnan omaan toimintaan julkisen hallinnon organisaationa.</p>	<p>JHS179 v2</p> <p>Maakuntien viitearkkitehtuurityö</p>

Palveluiden järjestäminen	<p>Maakunnalle asetettu vastuu ja toiminnan ensisijainen sisältö yhdessä maakunnan oman palvelutuotannon kanssa. Maakunnan tehtävät on asetettu lainsäädännössä, järjestettävät palvelut eivät saa olla määriteltyjä tehtäviä laajempia tai suppeampia.</p> <p>Palveluiden järjestämistä keskeisiä osa-alueita ovat palveluiden järjestämismallin valinta, sen eri osa-alueiden optimoiminen ja kokonaisuuden hallinta.</p> <p>Palvelujen järjestämisprosessin vaiheet ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - markkina-analyysi ja asiakastarpeiden analyysi, - tuotantotavan valinta silloin kun sitä ei ole ennalta määrätty (oma tuotanto/ostopalvelu), - kilpailutus, tuottajan valinta, - palveluprosessiin sovittaminen, arviointi. <p>Palvelujen järjestäminen perustuu maakunnan strategiassa valittuun palvelustrategiaan. Palvelustrategiassa linjataan, kuinka maakuntapalvelut järjestetään useiksi vuodeksi eteenpäin eri tehtäväaloilla. Palvelut jäsennetään yhteentoimivasti kansallisella tasolla, jotta eri maakunnissa jäsenyys on samanlainen. Tätä tukevat maakuntien viitearkkitehtuuri sekä 09/2017 tekeillä oleva maakuntien tehtävä-palveluluokitus.</p>	Kuntien johtamisen viitearkkitehtuuri, maakuntien viitearkkitehtuurityö
Palveluketju	<p>Yhden tai useamman viraston, palveluntuottajan, tms. tuottama palvelujen tai käsittelyprosessien sarja tai rinnakkainen suoritus, joka tähtää yhden asiakastarpeen täyttämiseen, ja joka näkyy asiakkaalle yhtenä prosessina.</p> <p>Saman asiakkaan tiettyyn ongelmakokonaisuuteen kohdistuva ja organisaatorajat ylittävä, suunnitelmallinen ja yksilöllisesti toteutuva palveluprosessin kokonaisuus.</p>	Stakes 2002. Sosiaali- ja terveydenhuollon sanastoja sanastoja
Palvelukokonaisuus	Maakunnan kannalta asiakaslähtöisestä näkökulmasta muodostettu palveluryhmä.	
Palvelunjärjestäjä	<p>Palvelunantaja, joka vastaa palvelujen toteutumisesta ja niihin liittyvistä kustannuksista.</p> <p>Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien tehtäväalojen palvelunjärjestäjä on aina maakunta.</p>	jhsmeta.fi (09/2017) ja maakuntien viitearkkitehtuurityö
Palveluryhmä	Joukko loogisesti mielekkäästi yhteen kuuluvia palveluita.	
Palvelupolku	Palvelu muodostuu yksittäisistä kontaktipisteistä, joiden kautta asiakkaat kokevat palvelun. Kontaktipisteet voivat olla fyysisiä asioita, tiloja tai vuorovaikutusta ihmisen ja laitteen tai ihmisten välillä. Palvelu koetaan ajassa usean kontaktipisteen kautta palvelupolkuna.	Lähde: Koivisto Mikko, Mitä on palvelujen muotoilu, 2007
Palvelusuunnitelma	Asiakkaan palvelusuunnitelman tarkoitus on asiakkaan tarpeiden mukaisten palvelupakettien, palvelutarjousten ja palveluketjujen suunnittelu. Asiakkaan palvelusuunnitelma on yhden tai useamman palvelusuunnittelutapahtuman tuotos, ja voi olla kertaluonteinen, iteroituva tai versioituva, riippuen tarpeista. Palvelusuunnitelmaan voi liittyä useita asiakkuuksia, sen synnyttämisen ja siinä suunniteltujen palvelujen kautta. Palvelusuunnitelma realisoituu mm. palvelutilauksina ja palveluasiointeina, ja sen toteutumista voidaan seurata näitä vertaamalla.	

Palvelutuotanto	Palvelutuotanto tuottaa asiakkaiden palvelut palvelujen järjestämisessä asetetuissa rajoissa. Palvelun tuotannosta syntyy tietoa palvelutarjoaman vaikuttavuudesta, kustannushyödyistä, tuloksesta ja palveluprosessin toimivuudesta.	
Tehtäväala	Hallituksen esityksessä ja maakuntien suunnittelussa käytetty ilmaisu maakunnan tehtäväksi siirretyistä tehtäväkokonaisuuksista. Tehtävälajajaottelu on vakiintumaton. Tehtävälajoja ovat esimerkiksi "sosiaali- ja terveydenhuolto", "alueellisen lyhyen, pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointi ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelu" ja "ympäristöterveys"	HE 15/2017, maakuntia koskevat esitysaineistot
Toimiala	Määriteltyjen tehtävien joukko tai organisaatio-osa, joka tekee niitä. Kunnille on kuntalaissa määritelty yleistoimiala ja erityistoimialat. Ministeriöillä on omat toimialansa. Maakuntien yhteydessä toimialat voidaan väljästi tulkita sen asiakkailleen ryhmittelemiksi palvelukokonaisuuksiksi. Maakunta on ministeriöiden toimialojen ohjauksen piirissä ja voi itsekin halutessaan organisoida toimialojen mukaan. Esimerkkejä toimialoista ovat "sosiaali- ja terveydenhuolto" tai "pelastustoimi".	